

Mădălina STRECHIE
Universitatea din Craiova, România

CÂTEVA CONSIDERAȚII ETIMOLOGICE, FONETICE ȘI LINGVISTICE ALE LUI A. T. LAURIAN ÎN FOAIE PENTRU MINTE, INIMĂ ȘI LITERATURĂ

Personalitate enciclopedică a culturii române, A.T. Laurian a fost considerat un renașcentist întârziat datorită forței, profunzimii și valabilității teoriilor sale științifice. Semnându-se de multe ori ca profesor de filosofie, savantul a depășit cu mult granițele acestei științe excelând în multe alte domenii umaniste și nu numai: lingvistică, lexicografie, istorie, sociologie, mentalități, gazetărie, limbi clasice etc. A.T. Laurian a fost un adevărat om de știință care a depășit cu mult granițele țărilor române, uzând și de talentul poliglot care i-a permis multe studii comparatiste foarte interesante, inaugurând mai ales în domeniul lingvistic.

Multe metode de studiu pentru domeniul lingvistic i se datorează acestui „polihistor”, cum mai era numit A.T. Laurian. El a fost un valoros teoretician care a inovat metode originale și valoroase pentru studiul limbii (în special în cadrul lingvisticii și al gramaticii comparate) una din cele mai importante fiind teoria substratului.[1]

În foarte multe studii ale sale despre limba română savantul face de fapt lingvistică romanică prin comparația limbii noastre cu alte limbi din trunchiul comun al romanității, considerând că istoria limbii române nu este altceva decât romanistică (așa cum o numim astăzi). [2]

Articolul nostru apare ca urmare a cercetării noastre în cadrul grantului CNCSIS: *Editarea unor opere lingvistice ale lui Ion Budai-Deleanu aflate în manuscris. Editarea modernă a unor scrieri lingvistice ale lui A. T. Laurian*, contract 51 GR / 04. 05. 06, tema 10, cod CNCSIS 199, 16 C, perioada 2006 – 2008, director prof. univ. dr. Katalin Dumitrașcu. Cercetarea colectivului condus de Katalin Dumitrașcu s-a orientat spre (re)editarea operei lingvistice a marelui savant considerată exemplară pentru polivalența preocupărilor acestuia: studii comparatiste, sociologice, lingvistice, clasice, jurnalistice, glotodidactice, traduceri, istorice, filosofice etc. Am insistat cu precădere asupra considerațiilor referitoare la lingvistică, etimologie și fonetică pentru a respecta tematica volumului de față, dar nu am putut omite nici celelalte considerații ale lui A. T. Laurian (lexicografice, ortografice, istorice, sociologice, de traducere din autori clasici, filosofice, jurnalistice etc) care întregesc tabloul preocupărilor unui mare savant. Articolul, *Teoria sărăciei* din celebra revistă a spiritualității românești de la jumătatea secolului al XIX-lea, *Foiaie pentru minte, inimă și literatură*, deși este semnat cu un pseudonim, *Penarhu*, este cu siguranță al lui A. T. Laurian, autorul oferindu-ne indicii valoroase (în afara stilului și acurateței demonstrațiilor) pentru a descoperi cine se află în spatele acestui pseudonim, amintind în notele legate de titlul articolului că acest articol respectă normele gramaticale și ortografice ale operei sale fundamentale pentru lingvistică: *Tentamen criticum*. *Tentamen*-ul reprezintă una dintre operele fundamentale ale lui A.T. Laurian în care sunt prezentate pe larg concepțiile savantului despre curentul latinist, opera fiind publicată în anul 1840 [3] (anterior așadar acestui articol *Teoria sărăciei*-s.n.)

Tentamen criticum este o operă lingvistică în care autorul își expune concluziile sale despre istoria, originea, etimologia, ortografia, fonetica, gramatica, ortografia limbii române în comparație cu limba latină, dar și cu alte limbi romanice. Astfel, lucrarea aceasta începe așa cum A.T. Laurian însuși spune cu: „Disertație despre limbile derivate din latină în mod special despre româna care este în floare în Dacia...” [4]

Teoria sărăciei depășește cadrul unei simple rubrici gazetărești fiind cu adevărat o teorie științifică documentată, argumentată, demonstrată și valoroasă, A. T. Laurian făcând dovada geniului său prin utilizarea unor metode complexe și inovatoare pentru vremea aceea, folosindu-se de cunoștințele sale din variate domenii pentru a realiza o prezentare completă a unui fenomen social precum era sărăcia.

Demersul său începe din antichitatea latină, prin alegerea unui text din Iuvenalis și traducerea lui, prilej care îi oferă posibilitatea comparării maximelor latine asupra sărăciei, cu cele biblice, nesfiindu-se să-i combată pe cei care considerau fenomenul acesta unul marginal, precum era englezul-preot Sterne. Această pledoarie jurnalistică-sociologică îl duce de la începutul ei la unele afirmații surprinzătoare, considerând printre altele că Iuvenalis a fost român. Vom reda spusele savantului pentru a exemplifica:

„FOAIE [5]

pentru

MINTE, INIMĂ ȘI LITERATURĂ

No. 38 Duminecă, 22. Septembrie. 1841

TEORIA SĂRĂCIEI [6]*

De Penarhu

Nil habet infelix paupertas durius in se;

Quam quod ridiculos homines facit.

Juvenalis Sat. III.v.152

Nemic n'are nefericita sărăcie mai amaru în sine, de câtu că face pre ominii săraci și de rîsu.

Sterne cecindu această sîntență, mărturisește că nu au aflatu alta mai săracă în un autoriu classicu, și eu zicu că nu am cetitu alta mai adevărată în sînta scriptură, care în câtu i pentru adeveru nu pote greși neci câtu i negru supt unghie.-Dară feșce care sîmte unde lu strînge opinca. Sterne era popă și ăinea din mîna lui Dumnezeu o grasă parohie, și nu avea cauză a să plînge de sărăcie, pentru acea nui sîmți adevărul din lăuntru, și să supără de forma din afară. **Infelix paupertas**, zice că ar fi un epitetu datu la subiectu fără cale, **nil habet durius in se**, nui place neci o ăiră; **quam quod ridiculos homines facit**, îi pare de totu ne cipolitu, și mai pre urmă adauge că neci n'ar fi latinește.-Îsă miemi au căstu două idei în capu cetindu o, care lîngă totă imăgînăciunea cea caldă alui Sterne eu nu crezu că i ar fi venitu lui. 1. că Juvenale au fostu creșcin, 2-o că au fost romînu.-Bravo, voru striga campatrioții mei, însă cumu vei demustra)[7] acesta?-Așia frații mei: Simplicitatea ce să capătă în cărțile lui Juvenale nu să capătă decîtu în sînta scriptură.-Una! Adevărul cel adîncu ce zece într'însele, nu putu eși decîtu din un capu luminatu de religionea cea adevărată. -Două! Ura ce el poartă cătră Judani ucigătorii Urzitoriului legii creșcinești nu po'te fi decîtu creșcinescă.-Tre! și amu putea mai aduce de trei ori trei da nu mi aru părea acestea destulu.-...”

A. T. Laurian după ce a infirmat părerea lui Sterne își argumentează afirmația că Iuvenalis ar fi român utilizând argumentele istorice, clasice și lingvistice. Din nou dovedește apartenența sa la curentul latinist, considerând că românii sunt datori să-și afirme răspicat originea latină, explicând și componentele limbii latine, „fundul” fiind echivalent aici cu fondul:

„Bine! Iară cumu vei arăta că au fost romînu!-Așia: Că romîni su romani de origine, credu înșiși streinii, și cu atîta mai multu a crede îșu îndatoriți romîni, cari și numele și limba le au de la Romani.- Acesta e o premissă în sînsul latu adevărată, iară în sînsul strîmtu sufero o distincțere [8]).

Eu cu detatu de părerea părintelui Maior, care zice că în Italia era mai multe ghinți to'te de o viță italică, iară despărțite între sine prin statele care forma, și prin dialectele care vorbea, binecă fundul limbei era totu unul, precumu și rădăcina nacionelor. Acestea fiindu mai pre urmă to'te supuse de Romani, își ținură dialectele lor și de ci înainte. Și măcarcă scriea cu totii latinească, totuși nu să putea face ca să nu zică cîte o vorbă au cîte o frase cumu să zicea în satul lor ne luîndu totu de una a minte la geniul limbei domnitore. Acuma eu suîngiu [9]) că unul din aceste dialecte, era dialectul romînescu, care noi îlu vorbimu până în zioa de astăzi cu puțină mestecăciune din limbi streine, de cari sîntem încugurați de cîndu amu venitu în Dația; și mai pre urmă conchizu, că avîndu sîntența lui Juvenale, încitui pentru forma din afară și legătura cuvintelor, mai mare asemănare cu vorba romînescă decîtu cu cea classică, nu pote fi altu mintrele decîtu că Juvenale au fostu romînu, au din acea ghinte din Italia, care apoi au venitu în Dația, adecă din cea romînescă. – Bravissimo, voru striga iarăși amicii mei, însă pentru ce nu crezi că aru fi pututu veni aceste idei și lui Sterne în capu, care era omu forte ascuțitu la minte. – Eacătă pentru ce; cea dintîi pentru că era de confessia anglicană, și a doua pentru că nu șcia romînește.- Scurtu, dară bine! Înainte!- După ce am adusu aceste argumîntuțe la justificarea sîntenței care am alesu spre Mottu tratatului meu, pîșescu la lucru însuși.”

Observăm din aceste rânduri că A. T. Laurian face o clasificare dialectală a populațiilor italice și a celor romanizate, comparând mai ales româna cu latina, considerându-se astfel mai norocos decât Sterne care „nu șcia romînește”. Iuvenal în concepția sa era român mai degrabă prin proveniența comună din aceeași „ghinte din Italia”.

Încă o dovadă a apartenenței lauriene a acestui articol analizat aici este și prezentarea a aceeași concepții despre latina populară sau vulgară în *Tentamen*:

„Exista o părere comună a bărbaților erudiți precum că la Roma, pe lângă limba cultă, existau mai multe dialecte în mai mare sau mai mică măsură diferite față de aceasta și care de obicei sunt desemnate cu numele de limbă rustică, pedestră, militară, vulgară...” [10]

Această divagație a savantului pe marginea traducerii din opera lui Iuvenal nu a reprezentat decât o introducere în teoria sărăciei. Dacă motto-ul i-a servit pentru a-și expune cu precădere, cunoștințele istorice și clasice, introducerea în fondul problemei trădează profesorul de filosofie care a fost A. T. Laurian:

„Cu sărăcia s'au întîmplat ca și cu alte lucruri și măestrii, de cari zice Aristotele că practica au precesu teoretica. Vreu să zicu, că au fostu mai multe mii de ani omni săraci în lume mai înainte dea șci ce i sărăcia. Și încă să află și în zioa de astăzi, în care lumina filosofiei așa de tare luminează pusă pre masă și nu ascunsă suptu patu, nu puțin omni, cari înnotă în sărăcie până în grumazi, și de ar cere cineva dela dînși numai o simplă definițiune despre sărăcie, aru căsca gura, și aru închide iară fără a șci ce răspunde. Și de o teorie învățată despre acestu obiectu seriosu, greu și ponderos încă nime nu au visatu. –o're dice nu! – Pentru că credu toți că sărăcia să sînte mai bine de cîtu să învață; și pentru că o avemu totu de una înainte ochilor de și nu o probămu noi înșine depreinzindune o țiră în ea. Acesta e păreria celor învățați și celor ne învățați despre compunerea teoriei sărăciei, care și miemi paru adevărate, dară incomplete. Că afară de acestea că pote încă întreba, cumu să întreba în tote științele ore nu ne ar aduce vreun folosu pozitivu o teorie racionată despre sărăcie.”...

După aceste premise filosofice A. T. Laurian începe studiul de limbă asupra acestui fenomen, analizând mai întâi izvoarele lingvistice având ca scop final explicarea fenomenului, prin dezvăluirea cauzelor și efectelor, pornind de la etimologia cuvântului. Analiza etimologică este un prilej pentru marele învățat să ne ofere un curs de lingvistică:

„La care eu răspunzu, cîtu pociu răspunde acuma, mai înainte- de ce am desvălitu lucrul, că cunoșcerea funților au a fîntînilor din care să trage sărăcia, ne aru putea ajuta ale astupa, cîndu amu vrea să trăim fără ea, și cunoșcerea-remegiilor, cu cari isă vindecă rănile, ne aru putea pune în stare a scăpa de dînsa cîndu niar fi urîtu a mai petrece la olaltă. Mai multu nu pociu zice acuma, dară cine va binevoii a ceti mai înainte, va gîci ce'mi zace suptu limbă.- Spunene dară scurtu și chiaru, ce îi sărăcia; de unde să nașce, și ce rău au bine face la omi? voru striga doră cetitorii-au auzitorii mei plini de împăștiință. [11]”

Sărăcia vine de la sărac, și săracu, uitîndumă la etimologia cuvîntului, nu îndirepteză a zice positive decîtu, că să trage din limbile indo-celtice; adecă au din cea indică, au din cea persică, au din cea medică, au din cea armenică, au din cea colhică, au din cea tracică, au din cea ellenică, au din cea latină, au din cea celtică.”

Este de reținut clasificarea limbilor făcută de către A. T. Laurian descriind limbile indo-europene, numite și „indo-celtice”: „indică, persică, medică, (aici autorul își dovedește încă o dată cunoștințele istorice pentru că face referire la cele două state ale perșilor: perșii și mezii. Cuvântul „medic” fiind utilizat prin filiera greacă datorită războaielor medice așa cum numeau ei înșiși războaiele cu statul persan-s.n.), armenică, colhică (din nou autorul folosește denumirile antice ai Georgiei sau Gruziei – Colchis a fost ținta expediției lui Iason și a argonauților, utilizând un cuvânt derivat de la această cetate „colhic” -s.n.), tracică, ellenică (greacă), latină, celtică.”

După prezentarea acestor limbi A. T. Laurian își începe studiul comparatist demonstrând că acest cuvânt provine din limba tracilor, prezentând alte cuvinte care în concepția domniei sale provin din fondul trac. Cu acest prilej autorul folosește din nou denumiri care nu se mai utilizează astăzi precum „limbi scheanice” în loc de limbi slave:

„Acuma negative zisu: că nu i nici din cea grecească au ellenică, nici din cea latină, nici din cele ce să tragu de la dînsa, nici din cea germanică, nici din cele ce se tragu dela dînsa, nici din cea scheanică, nici din cele ce să tragu dela dînsa. (Connacionalii mei voru sări din pele de bucurie, auzindu că nu i neci din limbile scheanice, - cătră cari portă mai toți o ură ne mărghinită, doră de ceva temeiu răzimată.) Ca să nu mergemu mai departe, eu adaugu prin o conieptură vernică de străbătătură, că e din limba tracică. Lingă săracu (seracu) noi mai avem un sinonimu sîrmanu (sermanu), care isu fără îndoială amîndouă din o rădăcină răsărite. Această rădăcină își pare că să află la un poporu în Trația lăcuiitoriu, dară, de viță scheanică; zisu seri au siri, și la dînșii însămneză cibus, opavos, mais fe, ce și învită a o lăsa încă la judecata celor învâțați, de e adevărata rădăcină au ba; iară de e și cea adevărată, fiindu că nu să află în celelalte limbi de acea viță, să pote ținea, fără mare periclu de greșală, tracică.”

Includerea cuvântului *săracu* în limba tracilor este prin comparația lui cu alte sinonime prezente în limba română și anume *sîrmanu*. Alături de aceste sinonime A. T. Laurian analizează un alt cuvânt asemănător *dusmanu* căruia îi face o adevărată istorie:

„După acesta osserbu că să mai capătă în limba romîne'scă un cuvîntu asemine cuvîntului sermanu (sîrmanu), adecă dusmanu (dușmanu), În limba grecescă să află δγσμενεσ ce e compusu din două părți δγσ și μενοσ, cari la o laltă însemneză tomna ce însemneză vorba germanică übelgefiunt, și în latină ore cumu malevolus, în limba tracică au în speție Dacică putea însămna și mai strîmtu inimicu, dela cari amu căpătatou noi

împreună cu sămnicatul acesta. Pote vor răplica alții că **dușmanu** e vorbă turcescă. La cari eu răspunzu, că Turcii o au luat de la perși, la cari e tomna a casă, și Perșii au pututu împrumuta de la Kaucasiani, cari să împărțea în două ramuri, dintre cari unul trecea cătră răsăritu, și altul să întindea cătră apusu; dintre aceștia era Kollhii și Tracii. Acuma e tîmpu dea trage corollariu, că precumu **dușmanu**, așa și **sîrmanu** e vorbă tracică; și **sîrmanu** fiindu din o rădăcină cu **săracu**, urmează că **săracu** e vorbă din limba tracică ce era a demustra.”

Această argumentație despre cuvântul *dusmanu* este făcută de A. T. Laurian și în valorosul dicționar al cărui coautor era și anume: *Dictionariulu Limbei romane dupo insarcinarea dată de societatea Academică Romana elaboratu ca proiectu de A. T. Laurianu și J. C. Massimu, Bucuresci. Noua Typographia a laboratoriloru Romani, 19 Strata Academiei 19, vol I, 1871, și vol II, 1876, collaboratori Josefu Hodosiu și G. Barițiu, în care găsim următoarele definiții despre cuvântul *dusmanu*:*

„...adj, s. *Inimicus, hostis, inimicu*. Radacina vorbei *dusmanu* se vede și în gr. *δυσμενης*, *malevolus* și în pers. *Dusman*, care sta în aceeași affinitate cu grec. *δυσμενης*...” [12]

De asemenea, este respinsă ipoteza provenienței turcice a acestui cuvânt, *dusmanu*, A. T. Laurian mizând pe argumentele cronologice corecte, perșii fiind o civilizație anterioară celei turcice, ultima preluând acest cuvânt de la perșii cu care au intrat în contact și pe care i-au și supus.

Demonstrația savantului este una comparatistă care-i prilejuiește alte considerații valoroase, fonetice și ortografice. Este de remarcat caracterizarea consoanelor: ș considrată șioerătore, s este o consoană înăsprită, r alături de vocala e, rîgâie. Și această incursiune în ortografie se regăsește în metodă și în analiza savantului din *Tentamen*.

„Numai rămîne încă totuși vorbă străină în limba romînească. Și acesta zicu la tote trei uitîndumă, **săracu**, **sîrmanu**, **dușmanu**, cari văzu în vesminte străine limbei no'stre îmbrăcate.

1. În **săracu** terminăciunea acu nu să căpătă în neci un cuvîntu curatu romînescu, dară în forte multe din limba scheanică-măcarcă cuvîntul întregu lipsește, - și așia bucuria de susu perde orece din intensitatea sa.

2. În **dusmanu dușmanu**, (au **dujmanu**, cumu pronunță unii) litera șioerătore s să înăsprește trecîndu în ș ce iară nu să află în cuvintele cele curatu romînești.

3. În **sermanu (sîrmanu)** vocala e să pronunță rîgăindu înaintea de r, ce iară nu să capătă așia lesne.

4. În amîndouă **dusmanu** și **sermanu** vocala a nu să mută în î, precumu s'ar cădea înaintea de n, uitîndune la: romanu (rumînu), paganu (păgînu), fontana (fîntînă), mana (mînă), lana (lînă), pane (pîne), cane (cîne), au pîne, cîne, cumu zicu cei din colo de munți, nu știu după ce Analogie, au ce -taci-!”

După acesta A. T. Laurian face o analiză a cuvântului care exprimă sărăcia la majoritatea limbilor europene și nu numai, depășindu-le pe cel romanice, demonstrându-și talentul de poliglot. Este de reținut terminologia folosită de savant pentru redarea numelor unor popoare europene: pentru spanioli – *spîni*, pentru francezi – *frînci*, pentru englezi – *angli*, pentru germani – *germîni*, pentru slavi – *scheani*.

„Îndărăptu! Iarăși la lucrul nostru! **Săracu** e așia dară cuvîntu tracicu, dară din Etimologia lui ne putîndu mîna Analisea mai înaintea de cîtu la rădăcina ipotetică **seri** sau **siri**, -care vrea să zică, „lipsitu de părinti” și metaforice pote însămna doră și „lipsitu de averi”, ce ar fi **săracu** nu putemu scote neci un folosu spre așăzarea ideii ce noi împreunămu cu dînsul. Grecii zicu *πενησ* și *δειλοσ*, al doilea însemneză mai multu temedu au fricosu, latinii **pauper**, Italianii **povero**, Spîni **pobre**, Frîncii **pauvre**, Anglii **poor**, germîni **arm**,

scheanii *biedni, ubogi, scudni*, Ungurii *szegeny*; bucurosi le amu analiza tote, iară știu că neci unu nu ne scote la lumină.-Și așa ne fiindu cuvîntul în sine puterea lucrului, sîntemu oblegați a ne abate la idea ce avemu despre sărăcie, ca faptă și nu ca vorbă, și să vedemu la ce rezultate putemu ajunge desvelinduo.”

Și din pseudonimul *Penarhu*, un derivat de la grecescul *πενησ*, A. T. Laurian își potențează demonstrația în explicarea teoriei sărăciei. Cea mai bună definiție a sărăciei o preferă la termenul latinesc *pauper*, termen descris în *Dicționarul* său:

„*Pauperu*, - a, adj, s. *Pauper* (it. *Povero*, fr. *Pauvre*) *miseru*, care n’are celle necesarie pentru vieția, lipsitu de avere, scapetatu” [13]

După aceste considerații de ordin lingvistic, A. T. Laurian își încheie teoria sărăciei așa cum și-a început-o, ca un adevărat sociolog, argumentând că aceasta este un fenomen social real și negativ, stabilind și câteva trepte ale sărăciei: I. *săracu* numai în apelativu, II. *săracu*, III. *săracu sărăcuț*, IV. *săracu sărăcissimu*, V. *săracu sîrmanu*. Aceste trepte sunt stabilite în concordanță cu satisfacerea nevoilor de trai, bazale, care au constituit pentru domnia sa barometrul sărăciei, făcând totodată și un adevărat sondaj al săracilor, inventariind lipsurile fiecărei categorii:

„Un omu care are cîtu i trebuie, nu i neci săracu, neci bogatu; care are mai multu de cîtu i trebuie, e bogatu; care are mai puțin decît i trebuie, e săracu. Așai sărăcia este un conceptu negativu, „starea lipsită de averea ce trebuie omului.” Iară fiindu că măsura trebuinței e ne așazătă au îndeterminată, rămîne sărăcia numai o stare relativă. Deunde vine că un omu care n’are neci un denariu, unul care are zece, și altul care are o mie, potu fi toți săraci, și toți bogați, ce se pare paradossu; și ce se pare mai minunatu și cel ce n’are neci unul, pote fi bogatu și cel cu zece, săracu, și iarăși cel cu zece pote fi mai bogatu, decîtu cel cu o mie. De ici potu trage Aporeticii consecența, că sărăcia e numai o idee. Dară nu i așa. Sărăcia este o stare așa de reală, cîtu închide și gura unui aporeticu. Numai să cuvîne a ne uita bine la cele, ce su de lipsă omului, și fără care nu pote trăi, și la cele ce cu de lipsă spre a trăi comod. Un omu care n’are ce mînca, e săracu, și săracu sărăcissimu; un om care n’are pîne albă a mînca, e săracu numai în pozitivu. Un omu, care n’arecu ce să îmbrăca, e săracu sărăcuț. Un omu, care n’are un acoperișu, unde s’ar ascunde de ploie, de nea, de geru, e săracu sîrmanu; un omu care n’are o casă de petră a lăcui, e săracu numai în apelativu. Noi vom cerceta numai sărăcia de speța dintîiu, care e sărăcie *κατ’ εἶσοχην*, cumu zicu cei învățați; însă ne mai rămîne o problemă a rezolva mai înainte de a pîși mai înlăuntrul acestei cercetări interesante, care de o amu lăsa neresolută, totă cercetatea ar fi fără folos, mai vîrtosu de s’ar afla vrun Aporeticu, care să ni o arunce în cale cîndu amu judeca că sîntemu gata. (Va urma)

”

Acestea sunt principalele considerații de ordin lingvistic și sociologic din articolul *Teoria sărăciei* asupra căruia ne-am oprit analiza pentru studiul de față. Articolul savantului european A. T. Laurian este și o foarte valoroasă lecție de traducere, istorie, lingvistică comparată, gazetărie etc. pe care ne-o predă în paginile revistei *Foaie pentru Minte, Inimă și Literatură* ca un adevărat profesor. Este de reținut limbajul, de multe ori plin de neologisme - (pentru acea vreme) - (e.g. *metaforice, premisses, conacionali* etc.) utilizat de adeptul curentului latinist, multe cuvinte românești fiind redade ca și cele latinești: *Bravissimo, sărăcissimu, corollariu* etc.

Și acest articol publicat într-o revistă importantă pentru spiritualitatea românească (reprezentantă a unei generații care a înfăptuit Revoluția de la 1848, Mica Unire din 1859, Independența și cea care s-a luptat pentru unitate și pentru alfabetul latin) este o mostră a genialității savantului care a fost A. T. Laurian.

Savantul de anvergură europeană care a fost A. T. Laurian face în acest articol de gazetărie o teorie științifică după modelul din teza domniei sale de doctorat *Tentamen Criticum*, lucrare care s-a remarcat încă de la început prin principiul

etimologiei multiple, principiu aplicat de savant în mai toate operele sale lingvistice, în cele lexicografice cu precădere. [14]

Am redat intenționat în alfabet latin și nu în cel chirilic, mixt pe alocuri, (pentru o mai bună receptare) păstrând însă ortografia și punctuația autorului pentru a nu pierde din farmecul scriiturii. Cu adevărat omul de cultură A. T. Laurian a respectat titlul revistei scriind cu adevărat pentru minte, inimă și literatură, reușind să-i impresioneze și pe cititorii din zilele noastre.

NOTE

- [1] Cf. Katalin Dumitrașcu, (2007). „August Treboniu Laurian și problemele istoriei limbii române” în volumul *Studii și articole. Contribuții filologice II*, Volum coordonat de Katalin Dumitrașcu, Alexandra Iorgulescu, Mihaela Marcu, Craiova: Editura Universitaria, p. 35.
- [2] *Ibidem*, pp. 25-35.
- [3] Augusto Treboniu Laurianu, (1840), (2002). *Tentamen Criticum in originem, derivationem et formam linguae Romanae in utraque Dacia vigentis vulgo Valachicae*, Ediție, studiu și note de Katalin Dumitrașcu, Traducere de Katalin și Emil Dumitrașcu, Craiova: Editura Universitaria, p. 29.
- [4] *Ibidem*, p. 49.
- [5] Am transliterat în alfabet latin din *Foaie pentru Minte, Inimă și Literatură*, Nr. 38/1841, scrisă în alfabet mixt, chirilic și latinesc (doar câteva litere sau cuvinte) păstrând ortografia și punctuația acesteia.
- [6]) Nota autorului: *Însemnăm că acest articol e scris după gramatica și ortografia ce o are Tentamen criticum, care după cum neam înștiințat mai târziu, au eșit de supt tipariu și se află de vânzare la ti:Mehitarișci în Viena. Redacția*
- [7] Nota autorului: *Dovedi, arăta, atîta vrea a zice scriitoriul cu acea zicere. Red.*
- [8] Nota autorului: *Vrea că zică deschilipire*
- [9] Nota autorului: *Aadaog*
- [10] Augusto Treboniu Laurianu, (1840), (2002). *Tentamen Criticum...*, p. 49.
- [11] Nota autorului: *Nerăbdare*
- [12] *Dictionariulu Limbei romane* dupo insarcinarea dată de societatea Academică Romana elaboratu ca proiectu de A. T. Laurianu și J. C. Massimu, Bucuresci. Noua Typographia a laboratoriloru Romani, 19 Strata Academiei 19, vol I, 1871, și vol II, 1876, colaboratori Josefu Hodosiu și G. Barițiu, Vol I., p. 1133.
- [13] *Ibidem*, vol. II, p. 607.
- [14] Jana, Balaci, Rodica Chiriacescu, (1978). *Dicționar de lingviști și filologi români*, București: Editura Albatros, pp. 160-162.

BIBLIOGRAFIE:

- Balaci, Jana, Chiriacescu, Rodica, (1978). *Dicționar de lingviști și filologi români*, București: Editura Albatros.
- ****Dictionariulu Limbei romane* dupo insarcinarea dată de societatea Academică Romana elaboratu ca proiectu de A. T. Laurianu și J. C. Massimu, Bucuresci. Noua Typographia a laboratoriloru Romani, 19 Strata Academiei 19, vol I, 1871, și vol II, 1876, colaboratori Josefu Hodosiu și G. Barițiu.
- ****Foaie pentru Minte, Inimă și Literatură*, Nr. 38/1841.
- Dumitrașcu, Katalin, (2002). *August Treboniu Laurian. Opera lingvistică*, Craiova: Editura Universitaria.
- Dumitrașcu, Katalin, (2007). „Un curriculum vitae exemplar-August Treboniu Laurian” în *Studii și articole. Contribuții filologice II*, (2007). Volum coordonat de Katalin Dumitrașcu, Alexandra Iorgulescu, Mihaela Marcu, Craiova: Editura Universitaria.
- Laurianu, Augusto Treboniu (1840), (2002). *Tentamen Criticum in originem, derivationem et formam linguae Romanae in utraque Dacia vigentis vulgo Valachicae*, Ediție, studiu și note de

Katalin Dumitrașcu, Traducere de Katalin și Emil Dumitrașcu, Craiova: Editura Universitaria.
Popescu Teiușanu, Ilie, Netea, Vasile, (1970). *A.T. Laurian. Viața și activitatea sa*, București: Editura Didactică și Pedagogică.
****Studii și articole. Contribuții filologice, II*, (2007). Volum coordonat de Katalin Dumitrașcu, Alexandra Iorgulescu, Mihaela Marcu, Craiova: Editura Universitaria.

RÉSUMÉ:

QUELQUES CONSIDÉRATIONS ÉTYMOLOGIQUES, PHONÉTIQUES ET LINGUISTIQUES DE A. T. LAURIAN EN FEUILLE POUR LA RAISON, LE CŒUR ET LA LITTÉRATURE

La personnalité encyclopédique de A.T. Laurian a apporté de nombreuses contributions de valeur dans la culture roumaine et nous mentionnons quelques domaines fondamentaux dans lesquels il a excellé: l'histoire, la philosophie (le grand savant s'intitulait professeur de philosophie quand il signait les travaux ou les articles), la linguistique, etc . Notre étude examine certaines considérations étymologiques, phonétiques et linguistiques de A..T. Laurian qui sont exposés dans l'article *La théorie de la pauvreté*, la partie I, de la *Feuille pour la Raison, le Cœur et la Littérature*, No. 38/1841, signé avec le pseudonyme Penarhu . Dans cet article, l'auteur réalise une véritable histoire de la pauvreté, à la fois du point de vue sociologique et du point de vue linguistique. De plus, dans les pages du magazine mentionné, l'auteur utilise des mots et des lettres latines, et par l'intermède de cet élément, il a été un important promoteur de l'introduction de l'alphabet latin. Comme un vrai maître, A.T. Laurian expose dans les pages du célèbre magazine une véritable leçon de linguistiques, en utilisant des méthodes modernes, en comparant la famille de mots dérivés de la pauvreté avec d'autres mots similaires dans les langues européennes, après avoir expliqué l'étymologie afférente. Dans les pages de ce magazine AT. Laurian prouve encore une fois ses connaissances polyvalentes, son talent de polyglotte, mais aussi celui de journaliste.

Mots clés: A. T. Laurian, *Feuille pour la Raison, le Cœur et la Littérature*, leçon de linguistique, considérations étymologiques et phonétiques, „La Théorie de la Pauvrette”.